

Prispevek k razmišljanju o gojitvenih vidikih strojne sečnje v slovenskih gozdovih

Živan VESELIČ*

Izvleček:

Veselič, Ž.: Prispevek k razmišljanju o gojitvenih vidikih strojne sečnje v slovenskih gozdovih. Gozdarski vestnik, 62/2004 št.1. V slovensščini, cit. lit. 1.

V sestavku avtor ugotavlja da doslej niso proučeni gozdnogojitveni vidiki strojne sečnje v prevladujočih slovenskih razmerah, hkrati pa se zaveda da to postaja tudi v slovenskih gozdovih realnost. Ocenjuje možnost, da bi z več gozdnogojitvene prožnosti oziroma tolerantnosti, morda prav s strojno sečnjo obudili gospodarjenje z gozdovi na manj plodnih rastiščih, kjer je danes intenzivnost gospodarjenja zaradi ekonomskih razlogov izjemno nizka.

Ključne besede: gojenje gozdov, varstvo gozdov, gozdovi na manj plodnih rastiščih, strojna sečnja

1 UVOD

S približevanjem Slovenije razvitemu svetu in njegovim ekonomskim pravilom postaja tudi v Slovenskih gozdovih realnost tehnologija, za katero smo dolga desetletja menili, da se nam je ni treba bati.

Veliki stroji, ki smo jih videvali na delu v skandinavskih deželah, kako so na robovih golosekov »požirali« drevesa, so res zbujali nelagodje v filigransko zgrajenem in občutljivem gozdnem ekosistemu. Prvi stroji so bili resnično veliki, strah pred njimi je bil razumljiv. Ker so bili prvi t.i. žetveni stroji tako zasnovani, da so za obratovanje potrebovali veliko prostora, ki ga je moč v gozdu zagotoviti le na golosekih, z njimi pa smo v Sloveniji že davno opravili, smo tehnično zanimive orjake sprejemali le bolj kot informacijo.

Na drugi strani so bile tudi ekonomske razmere pri nas še pred desetletjem povsem neprimerljive s tistimi v razvitem svetu. Sledila je reorganizacija slovenskega gozdarstva, ki je nujno zahtevala veliko strokovnih naporov.

Več je bilo torej razlogov, zakaj smo, kljub hitremu razvoju strojev za strojno sečnjo oziroma vse tehnologije, ki je vezana na strojno sečnjo, v Sloveniji nekoliko v zamudi z razmišljanji o uvajanju sodobnih tehnologij pridobivanja lesa. Zato danes nimamo odgovorov na nekatera nujna vprašanja v zvezi z njihovo uporabo v naših gozdovih oziroma v določeni meri celo šele oblikujemo vprašanja.

2 SLOVENSKI GOZDOVI IN STROJNA SEČNJA

Že hiter pogled na razmere v slovenskih gozdovih nam pove, da narava slovenskih gozdov ni tako naklonjena strojni sečnji kot v okoljih, kjer se je strojna sečnja uspešno uveljavila v preteklih desetletjih:

- delež listavcev, ki pomenijo za strojno sečnjo tehnološko manj ugoden zalogaj, je v slovenskih gozdovih velik (dobra polovica lesne zaloge),
- drevje vzgajamo do znatno večjih dimenzij,
- močnejša redčenja, ki so pri strojni sečnji tehnološka in ekonomska nujnost, bi utegnila povzročiti na plodnejših rastiščih listavcev (razen na rastiščih svetloljubnih mehkih listavcev) zaradi spodbujenega prezgodnjega pomlajevanja hude motnje na poti k postavljenim gozdnogojitvenim ciljem,
- v prebiralnih gozdovih in gozdovih, kjer je polnilni sloj nujen iz gozdnogojitvenega vidika, na sečnjo s strojem ne gre računati,
- pri sečnji iglavcev v naših klimatskih razmerah je ob opustitvi sečnega reda nevarnost namnožitve podlubnikov znatno večja,
- ponekod je ovira za strojno sečnjo tudi relief – grape, vrtače, strmina.

Dosedanje informacije in proučevanja možnosti uporabe sodobnih tehnologij pri nas so enostranske in obravnavajo predvsem tehnološki vidik uporabe teh tehnologij.

* Mag. Ž.V., univ. dipl. inž. gozd., Zavod za gozdove Slovenije, Večna pot 2, 1000 Ljubljana, SLO

Tako so nam poznane:

- tehnične značilnosti strojev,
- izkušnje njihove uporabe v razmerah, ki so pri nas bolj izjemne,
- v grobem so analizirani slovenski gozdovi z vidika možnosti uporabe strojev za sečnjo z vidika njihovih tehničnih značilnosti (KRČ 2002).

Niso pa proučeni gozdnogojitveni vidiki strojne sečnje v prevladujočih slovenskih razmerah.

Okvir optimalne tehnične uporabnosti strojev za sečnjo je po Krču (KRČ 2002) naslednje:

- naklon terena: največ 30 %
- mešanost sestojev: najmanj 70 % iglavcev
- skalovitost: največ 50 %
- relief: vrtačast teren ni primeren

Kriteriji zajamejo nekaj manj kot 10 % slovenskih gozdov. Gotovo bo razvoj strojev kmalu omogočil učinkovito delo strojev tudi v manj ugodnih razmerah, kot jih nakazujejo prikazani kriteriji.

Informacij tehnološke narave je torej več in so hitreje dosegljive, zlasti nekateri gozdnogojitveni odgovori pa bodo časovno zahtevnejši. V določenih razmerah pa je mogoče tudi iz gozdnogojitvenega vidika strojno sečnjo uvesti takoj. Razen v gozdovih z značilnostmi, kot smo jih povzeli po omenjeni študiji, uporaba strojne sečnje ni sporna v vseh gozdovih, ki jih močno poškodujejo ujme in požari ter seveda ob krčitvah gozdov. V Sloveniji imamo tudi ca. 9.000 ha gozdov s prevladujočimi mehkiimi listavci, kjer se strojna sečnja prav tako ne zdi rizična.

Zahtevnejši bodo odgovori zlasti v zvezi z redčenjem listnatih gozdov na drugih plodnejših rastiščih. Morda se bo s strojno sečnjo izšlo tudi tu, saj zahteva strojna sečnja večje intenzivnosti sečenj zlasti v zelo mladih sestojih, ki hitro zapolnijo sestojne vrzeli, ob poznejših sečnjah, ko so sečne poti že pripravljene, intenzivnosti redčenj s strojem niso več tako izstopajoče. Vendar si bo potrebno odgovore poiskati, in to v različnih razmerah, da bi ob uporabi nove tehnologije ne doživeli neugodnih presenečenj, ki imajo v gozdarstvu dolgotrajne posledice.

Pomembno področje, ki ga moramo proučiti, je vprašanje varstva gozdov, predvsem varstva pred podlubniki, saj pri strojni sečnji gozdni red v klasičnem smislu ni predviden. Ne gre za vprašanje predpisov, te je možno prilagoditi, če strokovne

analize pokažejo, da je to dopustno. Potrebno je pridobiti zanesljive strokovne odgovore na odprta vprašanja.

3 STROJNA SEČNJA IN GOZDNOGOSPODARSKI NAČRTI

Obravnava problematike gozdnogospodarskih načrtov v luči uvedbe strojne sečnje se skoraj ne zdi potrebna. Dotakniti se je moramo zaradi nekaterih povsem neutemeljenih mnenj, češ, da bi strojna sečnja zaradi večjih intenzivnosti poseka zahtevala povečanje možnega poseka, določenega z gozdnogospodarskimi načrti.

Predvidena večja sečnja na posameznih sečiščih seveda ne pomeni, da je potrebno za desetletje v naprej načrtovati tudi večje sečnje na ravni ureditvenih enot. Bo pač v določenem letu zajela sečnja manj sestojev, kar posledično pomeni v povprečju daljšo obhodnjico. Navedeno zahteva gozdnogojitveno presojo, z vidika določitve možnega poseka pa ne predstavlja problema. Res pa je, da lahko premajhni odseki oziroma oddelki pri tem pomenijo še večjo motnjo pri optimalnem načrtovanju sečenj po prostoru in času, kot je to primer danes. Vendar nam načrtovani možni poseki na ravni odsekov oziroma oddelkov že tudi danes povzročajo nepotrebne probleme, zato bomo ne glede na uvedbo strojne sečnje predlagali spremembo Pravilnika o gozdnogospodarskih in gozdnogojitvenih načrtih. Okvir preveritve uresničevanja gozdnogospodarskih načrtov naj bi bil tako v pogledu možnega poseka kot gozdnogojitvenih del gospodarski razred in ne več posamezni odsek oziroma oddelek.

Še razmislek o možnostih poenostavitve strokovnega dela z gozdom na manj plodnih rastiščih

Razprava v zvezi z možnostmi uvedbe strojne sečnje v naše gozdove niti ni neposredni povod razmišljanju o možnostih poenostavitve strokovnega dela z gozdom na manj plodnih rastiščih.

Vprašanje se pojavlja že dolgo povsem neodvisno od tehnologije pridobivanja lesa. Dejstvo je, da je nesmotrno vlagati velike strokovne napore v usmerjanje razvoja gozdov tam, kjer se zaradi objektivnih neugodnih razmer intenzivno strokovno delo z gozdom ne more ustrezno obrestovati. V prvem približku so to manj plodna rastišča, čeprav

utegne katera od neproizvodnih funkcij gozdov ponekod tudi na teh rastiščih zahtevati ali vsaj upravičiti podrobnejšo strokovno obravnavo gozda, na drugi strani pa je ponekod tudi na plodnejših rastiščih odveč pričakovati ugodne rezultate strokovnih prizadevanj zaradi akutne posebne razdrobljenosti gozdov.

Za namene tokratne obravnave ostanimo pri manj plodnih rastiščih, saj so si v tem primeru razlogi za poenostavitev strokovnega dela z gozdom in za uvedbo strojne sečnje skladnejši, strojna sečnja pa lahko v tem primeru morda prispeva k rešitvi problema oziroma ga lahko reši prav racionalna strojna sečnja.

Problem namreč pri večini gozdov na manj plodnih rastiščih danes ni več samo vprašanje smotrnosti vložka strokovnega dela v usmerjanje gozdov, kjer se strokovno delo ne more ustrezno obrestovati, ampak tudi ta, da se v teh gozdovih, zlasti tistih v zasebnem lastništvu, večinoma sploh ne seka več. Sečnje sestojev, kjer napadejo samo manjvredni gozdno lesni sortimenti, se v zasebnih gozdovih pač vse bolj opuščajo.

Varčnejše delo je edini način, ki omogoča izkoristiti rastiščni potencial teh rastišč. Vprašanje kako izkoristiti potencial manj plodnih rastišč je pred desetletji gozdarje v razvitem svetu pripeljal do uporabe strojev pri sečnji iglastih gozdov na

visokem severu. Mi moramo danes seveda vprašanje dopolniti v tem smislu, da se vprašamo, kako to storiti na ekološko sprejemljiv način. V splošnem pa so tudi naša manj plodna rastišča tista, kjer bi stroj, ki bi zmožeg uspešno obdelati tudi trše listavce, utegnil odločujoče koristiti.

Preveč ambiciozno bi bilo pričakovati v tej zvezi kar takoj vse potrebne odgovore. Želim predvsem spodbuditi k razmišljanju, da bi z nekoliko gozdnogojitvene prožnosti oziroma tolerantnosti morda prav s strojno sečnjo obudili gospodarjenje s temi gozdovi, saj je danes intenzivnost gospodarjenja z njimi izjemno nizka.

Morda bi s strojno sečnjo obudili sečnjo na panj, kjer je ta optimalni oziroma edini možen način dela z gozdom, morda bi drugod na teh rastiščih delo stroja omogočili z oplodnimi sečnjami v manjših jedrih (premera ca 30 m), ter na ta način hkrati pocenili strokovno delo in pridobivanje lesa v teh gozdovih. Kot alternativna možnost se namreč kaže le opustitev vsakršnega gospodarjenja s temi gozdovi oziroma njihova prepustitev samo naravnemu razvoju.

4 LITERATURA

KRČ, J., 2002. Sestojne in terenske možnosti strojne sečnje v Sloveniji. Študija, Ljubljana.